

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет з питань свободи слова та інформаційної політики

01008, м. Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: 286-83-79

№ 04-32/20-222

"22" 05 2019 р.

Соловійову А.В.

Шановний Андрію Вікторовичу!

За дорученням Першого заступника Голови Верховної Ради України Ірини Геращенко повідомляємо про завершення розгляду Вашої електронної петиції під назвою «Журналістська етика».

Відповідно до статті 23-¹ Закону України «Про звернення громадян» Вашу петицію було розміщено на Офіційному веб-порталі Верховної Ради України 7 лютого 2019 року, а збір підписів на її підтримку завершився 7 травня 2019 року. За вказаний період, що є максимально можливим, на підтримку Вашої петиції отримано 15 (*П'ятнадцять*) підписів. Петиція, адресована парламенту, розглядається у порядку, встановленому статтею 23-¹ зазначеного Закону, за умови збору на її підтримку **не менш як 25000 підписів громадян**. Оскільки Ваша петиція протягом встановленого максимального строку не набрала необхідної кількості голосів, вона надалі розглядалася як звернення громадянина.

У зв'язку з цим, з урахуванням предмета відання Комітету повідомляємо наступне.

Правові засади діяльності журналістів в Україні визначені Конституцією України, законами України «Про інформацію», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про інформаційні агентства», «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації», «Про телебачення і радіомовлення», «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів», іншими нормативно-правовими актами.

Відповідно до статті 15 Конституції України суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності, жодна ідеологія не може визнаватися державою як обов'язкова, а цензура заборонена.

Статтею 34 Конституції кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір. Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для

охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.

Важливе значення щодо законодавчого забезпечення діяльності журналістів на сучасному етапі має Закон України «Про інформацію», що регулює відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації.

Так, відповідно до статті 24 зазначеного Закону забороняється цензура – будь-яка вимога, яка спрямована, зокрема, до журналіста, засобу масової інформації, його засновника (співзасновника), видавця, керівника, розповсюджувача, яка передбачає узгодження інформації про її поширення або накладення заборони чи перешкоджання в будь-якій іншій формі тиражуванню або поширенню інформації. Водночас ця заборона не поширюється на випадки, коли попереднє узгодження інформації здійснюється на підставі закону, а також у разі накладення судом заборони на поширення інформації.

Низка положень Закону України «Про інформацію» стосується професійних прав журналістів, а також гарантій діяльності ЗМІ і журналістів (*стаття 25*), їх акредитації (*стаття 26*), відповідальності за порушення законодавства про інформацію (*статті 27 – 31*), тощо.

Чинним законодавством забороняється втручання у професійну діяльність журналістів, контроль за змістом поширюваної інформації, зокрема з метою поширення чи непоширення певної інформації, замовчування суспільно необхідної інформації, накладення заборони на висвітлення окремих тем, показ окремих осіб або поширення інформації про них, заборони критикувати суб'єктів владних повноважень, крім випадків, встановлених законом, договором між засновником (власником) і трудовим колективом, редакційним статутом. Умисне перешкоджання законній професійній діяльності журналістів та/або переслідування журналіста за виконання професійних обов'язків, за критику тягне за собою відповідальність згідно із законами України. Зокрема, відповідно до статті 171 Кримінального кодексу України за таке перешкоджання передбачена кримінальна відповідальність.

Законом передбачена відповідальність за посягання на життя і здоров'я журналіста, інші дії проти нього (*стаття 17 Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів»*). При цьому відповідальність за скоєння злочину проти журналіста у зв'язку з виконанням ним професійних обов'язків або перешкоджання його службовій діяльності прирівнюється до відповідальності за скоєння таких саме дій проти працівника правоохоронного органу.

Службова діяльність журналіста не може бути підставою для його арешту, затримання, вилучення зібраних, опрацьованих, підготовлених ним матеріалів та технічних засобів, якими він користується у своїй роботі.

Водночас чинне законодавство містить низку необхідних у демократичному суспільстві положень щодо відповідальності журналіста за результати своєї діяльності. Вже згаданою статтею 17 Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» передбачена відповідальність самого журналіста за завдану ним

моральну (немайнову) шкоду У разі відшкодування журналістом і ЗМІ заподіяної ними такої шкоди на них відповідно до Цивільного кодексу України (стаття 92) покладається солідарна відповідальність.

Слід мати на увазі, що в разі розгляду судом спору між журналістом або ЗМІ як відповідачем та політичною партією, виборчим блоком, посадовою особою як позивачем щодо завданої моральної (немайнової) шкоди суд вправі призначити компенсацію такої шкоди лише за наявності умислу відповідача. Умислом журналіста та/або службової особи засобу масової інформації є таке їх/її ставлення до поширення інформації, коли журналіст та/або службова особа засобу масової інформації усвідомлювали недостовірність інформації та передбачали її суспільно небезпечні наслідки.

Поряд з цим журналіст та/або засіб масової інформації звільняються від відповідальності за поширення інформації, що не відповідає дійсності, якщо суд встановить, що журналіст діяв добросовісно та здійснював її перевірку.

Як впливає із зазначеного, діяльність журналістів та посадових осіб ЗМІ досить детально врегульована чинним законодавством; в процесі своєї професійної діяльності вони мають можливість користуватися загальновизнаною свободою думки і слова, свободою вираження поглядів, а також несуть передбачену законом відповідальність за зловживання правами та свободами журналіста. **Водночас** в Україні формується демократична за своєю суттю система ціннісно-етичного саморегулювання журналістської діяльності. На відміну від примусового правового регулювання (через суд) ця система полягає в добровільному дотриманні журналістською спільнотою певних морально-етичних стандартів професії. Кодекс етики українського журналіста ухвалений ще 2002 року на 3'їзді журналістів-підписантів Кодексу, останні зміни до цього документа внесені 2013 року. Кодекс затверджено 12 грудня 2013 року на пленумі Національної спілки журналістів України (НСЖУ) та місяцем раніше – рішенням Комітету Незалежної медіа-профспілки України (НМПУ).

Для розгляду конфліктних ситуацій етичного та професійного характеру, які виникають в журналістському середовищі та між цим середовищем і громадськістю у зв'язку з виконанням журналістами свого професійного обов'язку при НСЖУ створена Комісія з журналістської етики. У своїй діяльності Комісія керується зазначеним Кодексом, а також міжнародною Декларацією принципів поведінки, що була прийнята на II Всесвітньому Конгресі Міжнародної федерації журналістів 1954 року в Бордо та допрацьована на 18-му Всесвітньому Конгресі МФЖ 1986 року в Хельсінгборі.

Вашу пропозицію щодо прийняття Кодексу журналістської етики на законодавчому рівні взято до відома.

З повагою

Голова Комітету

Вікторія СЮМАР